

## Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

---

### Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfɔtɛ yie yie mɛ

Ti ɔo kenye ke tú dɛɛ te ke sɔkesɔke yi bo ke kutenku naati tipiiti timɔũ, dɛ tú omɔũ yi ɔo nke di otɔu muwɛrimu ɲo kperɛ yĩnke,

Ti ɔo kenye ke tú isɔke ʒʒ nyo di peite koo mɔũ wee wɛntɛ ke ndo bɛɛ ite koo wuu, ke yɛ ti bo yĩmɛ ke nkari ke dɛ tinaati ke ti naa tidɔti, ke ba ndɛ ti mɛ mba yo mɛsemɛ, oniti ti dɛ ɲmanti, dɛɛ tú ketɛ,

Ti ɔo kenye ke tú oniti nɛ oniti ɲmɛ, ti tũ mbo ndɛ mu titɔbɛ, ociĩri ndɛ okperi ko okperi dɛ ociĩri, ke yɛ dɛmɔsikaandɛ kɔ ndɛ cooti yĩnke,

Ti ɔo kenye ke tú initi wuɔ nyimɔu ɔo kenkàri ke naati keyɛ itɔbɛ kpei,

Ti ɔo kenye ke tú initi wuɔ kutenku yandú dɛnɛni dɪpatri kɛparku di myɛɛke nɛ oniti ba we, kó dɪyɛtri ke tú oniti pokua oniti dɔua, ɔmɔũ yi cãã nɛ otɔu; ke dɛɛ te ke iwuɔ nyimɔũ ɔo nkewɛnnɛ ke mpĩ kɛbeu nɛ dɛ bo naatimɛ tipiiti timɔũ,

Ti ɔo kenye ke tú yehɛke yɛ mɔũ yɛ kari kɛwɛnnɛ mu kutenku yandú ko dɪtĩnni kɔbɛ ketú ti ɔo ke ndɛ mɛnkɛ weti dɛɛ cɛnke tukunɛ oniti kó mufommu nɛ o borimɛ,

Ti ɔo kenye ke tú ti bo wɛnnɛ mɛ dinnu maɟimaa dɛɛ tukunɛ oniti kó mufommu byɛɛke dɛɛ bo nte ke ti baa yetɛ kucɛ,

Iwuɔ nyimɔũ kó dɪtinnɪ dɪdyɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔũ nɛ itensaake imɔũ ɔo nkewɛnnɛ dɪnuu kɛpĩ ndɪpatri dɪi ko tinaanti nɛ i yɛmmɛ kɛpã itɔbɛ ityɛ ndɛ yĩnke ke nyɛ dɛɛ túmɛ oniti ko mufommu yehɛke yɛmɔũ dɔwɔmɛ; oniti ba we, a cɛnke bo dɪl hei, a ɔo nke ti nyɛ ke ti kpenni.

#### Ditanfɔtri 1

Oniti ti pei ndɛ omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi ɔo nɛ fɛhɔfɛ; o mɔkɛmu mɛcii kɛhã mɛyɛmmɛ. Ti tú nɛ ɔo kenye ti tɔbɛ mɛ ke yie mii ba nkwuɔ ko otɔu dɔu.

#### Ditanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o peia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tekotɛ dɪbo ndaa, a dɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɲwee peɟitik boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a ɔo nɛdawanfɛ nɛɛa, a tú kuhɔuku nkua, dɛ yi ɔo ɲomɔũ bo dɔ ciitɛ a kperɛ yĩnke.

Ke wɛtikɛ, ba kaa hei túdɪ ke dommɛ, omɔũ yi ɔo ke nda kɔɔnnɛ ke ɲmanti o bo dɔ byɛɛti a yiɛnni mɛɛ kpei noyɛɛ nyoo cyɛɛ.

#### Ditanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke dɔaa kakii ke ɲmanti o bo dɔ tannɛmɛ kufɔtitenniku.

## Ditanfstri 4

Omoũ yi dɔ nkeɖɔ otɔu kuɖaaku ke ɲo senni; oniti me nyi mɔke muwɛrimu o bo fiteme otɔu koo naa nku ɖaaku.

## Ditanfstri 5

Omoũ yi dɔ mbe ɲo ɖuku sɔntike fepaãpyefe tɛme, ɲo me nyi dɔ nke nfeuri kukpetinkú kɔmme ke cirmɛ.

## Ditanfstri 6

Oniti, a cɛnke bo kee byeeke a dɔ kenye ɖee ci ne ɖee yi ci koomoũ ba ɖa soute.

## Ditanfstri 7

ɖikotinuú tú timoũ kó kuɖɔpiku nku. Okoti, ɖɛbirɛ, onitidɔu onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɖikotinuú ɖii o kãnke.

## Ditanfstri 8

Koomoũ sente ɖikotinuú ke ɖaa wɛnte, a baa yi hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɖe kó tinaantii ke nkú.

## Ditanfstri 9

Be baa na ke sɔnte kepɔ ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɖenne ɖihɛi.

## Ditanfstri 10

Oniti ba we, ke be ɖaa yu tibeenti yoo be ɖa pɔ nne timati, ɖibeentinni kɔbe dɔ nke ɖaa bekemu ke ya ɖedomme ke ne na ke tikwuɔ.

## Ditanfstri 11

1. Ke be tú omoũ caare ke mu nyi o bekene keya ke mɔmmwɔɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yɛ timati tibeenti ti bo tibatɛ.

2. Oniti kaa caare ɖemare ke sɔ nke ɖikotinnu kó ɖipatri yi tú ɖe ci, a yi dɔ nketa ɖitou; ke ɖe me mbaa sɔ mbe dɔ nkeyetoo keywɔɔ ɲa to ɖeyinke be ɖɔke baa tɔntɛ.

## Ditanfstri 12

Omoũ yi dɔ nketa we yi te tiinaan ti myeɛke, keyɛ, ɖe ɔɔ me nyi kaa wɛnte otɔu ke ɖe yaa naa nne ɖikpanni. ɖikotipatri me nnaa mmu kekpa ndeyinke ke ɖe you.

## Ditanfstri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɖɔme kaa pɛnsiri ɖii hei a kàri.

2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɖiihei kece, nkeɖee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a dɔ ɖiimɔnni.

## Ditanfstri 14

1. Ke be ɖaa ɖɔ meyei ke ɖaa harine ba a yi mɔke ɖifɔtɔɔ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me ndɔ diihe; ɖe kó ɖihɛi kɔbe me nyi dɔ nke ɖaa beti.

2. Be me ne yi yɛ kaa yeke ke be ɖa kwuɔ nne tipiiti timoũ, be nda wuo kaa ɖɔɔri a ɖɔme.

## Ditanfɔtri 15

1. Fɔ ɲɔniti, a ba nfou ke bo ke yi yɛ a boti tuku.
2. Omɔũ yi ɔo nke yetene sɔntike ɲotɔu o ko kuboti tuku; ke weeme nne ɔo ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

## Ditanfɔtri 16

1. Oniti, kaa cɛnke baa nkedee, a bo na kepwoke yoo a yenke a me ndɔwe ke di hɔnne tacyeɛte. Oniti ne o poku, omɔũ yi ɔo kensei otɔu fɛnɔnfe ke nkemmunɛ di bo yate diiyie ke nsa ke diɓorime yi maa.
2. Onitidɔu ne oniti poku ke be ti nake ti kwuɔ otɔu mɔu tenke yi ɔo ke nkɔɔ ke firi becwooke kefi ke de fi.
3. Ne yaaro tacyeɛte tee baa kóti ke tacyeɛte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

## Ditanfɔtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndaa, di sūmaa, omɔu yi ɔo nke nkɔɔnne otɔu o kperɛ yinke.
2. Omɔũ yi ɔo nke sɔnte kefeete otɔu kperɛ ne muwɛrmu.

## Ditanfɔtri 18

Oniti ba we, omɔũ yi ɔo nke nda kɔɔnne a yemme me ɲɔti kpei; omɔũ ba nda kɔɔnne a ɔɔmmɛ kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi ɔɔmmɛ kuyie maku amɛ nyi feume mutaã mamu kpei kaa ɔo ketike, a bo youmu kuyindɔmmu maku kó meborime ke twote meteme; a bo amaa ndaa, di sūmaa, diɔmbɔɔti yi ɔo nke ndwo di bo ndɔmmɛ diɔ kuyie diɔɔku yoo di ndaku mekwuɔ ndi bɔke kepaã nsikoo becirbe, ke haa ɔokó yebaa nke twonko itye ndibi, ba oniti kaa bó kee byeeke.

## Ditanfɔtri 19

Ba we, kaa yemme hɔti a bo na ke ti beimmu omɔu me mba na ke ɔaa kokenɛ tiyinke; ba we, a bo na kebeke a ɔɔti ɲa ninte kee byeeke, ke ti two ɲa me ndɔwe ne a ninte tii naanti kó kuboti.

## Ditanfɔtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kewɛnne ketiinne a kɔbe a me ndɔbe ke di nake di kpeti; a bo namu ke mbo ɔitinni a me ndɔri myeeke, diɔdi yemme cɛnke ba ɲa tiyeiti, di cɛnke ba ndɔri meyei.
2. Omɔũ yi ɔo nke tanne otɔu ɔitɔn ni mari myeeke ne muwɛrimu koo yemme yi ɔidɔ.

## Ditanfɔtri 21

1. Oniti ba we, a ɔo nke ndakemu a hei kó mufommu byeeke kó tinaanti ba kaa yi ha ɔitɔnni dii tɔ kuteɔku di myeeke; a ɔo ke ntee n nemu bee pi nne ɔimɔũ ɔi kó ɔiyetri.
2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kɔbe cenke ɔaa ɔeite, kempɔ ɲa hei bo ncenti mee boti ke de nsie mutɔmmu yinke.
3. Bekpaatibe ɔo ke ndɔɔri siheikembii ɔo mee borime dihei myeeke; yepate yee tu ndo nke nii cwɔ weti weti ba bɔkebɔke ba mbo, ke na keceete ɔitinni kotri kekane ɔipanni. ɔekó mupaticɔrimu mɔnni, omɔu yi ɔo ke nkɔɔnne otɔu ke fiinko o yemme, keyɛ dihei kó meborime yi tú omɔumaa kɔmmɛ, omɔũkoo ɲmeɛte me nyi tú otɔũ kou.

## Ditanfɔtri 22

Oniti ba we, fĩ tẽhẽikembite a tẽnke yi dɔ kewẽte ke nsenni ɲacyee; tiɖawanti yi kpa a nne dɔ nke yetoo kemɔɔte a kperẽ kepete itye nyii bo nte kaa na kenye ɖee ci ne ɖee yici; ɖemɔũ memme ɖee bo nte kaa naa ɲoniti keye a fẽi yekeke tũ nɔ dɔ nke ntee nyetɔbe ɖeɖebyeeke. Oniti, kaa me nyi cote be ɔɔ yi nɔaa too titɔuti.

#### Ɖitanfɔtri 23

1. Ba we, a dɔ nke mmɔke mutɔmmu ɲa pimmu, ke waa ɲa dɔmu ke mpĩ ke ɖe ɖaa naati; omɔu tu nyi dɔ nke nkpa mutɔmmu.
2. Bɛe pĩ mmutɔmmu mamumaa ke bekuute ma, be tɔnfeinti dɔ nke mmamu.
3. Wee cẽnke pĩmmu mamu, o dɔ nke cu o kɔnyonku; keyẽ ɖee bo nteme koo na ke nfou ne o cyẽte kɔbe ke ba ɲaari.
4. Ba we, kaa dɔ a bo namu kewẽnnene betɔmpitibe tɔbe ke ɖi hãnne yentɔntire ke ɲmẽ ndinuu kefeete ɖimaa.

#### Ɖitanfɔtri 24

Oniti ba we, a dɔ nke nii cute mutɔmmu kehompẽ kekɔte tikweiti; a yi dɔ nke nii mpi mutɔmmu kukpetinku tẽhompote be me mbaa keete a ɖiiti.

#### Ɖitanfɔtri 25

1. Oniti ba we, a dɔ nke nfou ke ɖe wenni kaa kɔntii nnaati, fĩ ne ɲa cyẽte kɔbe; a ne bo na kaa fommu ɲmenni kaa yimɔke a yommaa a yi mɔke tiyaati, a yi mɔke a ɖɔudɛ, kaa me mmɔ ɲa ba na ketaa ɲamaa. Wee mɔnte mutɔmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okudɔu, opokóti yoo oɖakóti, ticitẽ ɖekewe, wee cenbo mesemme myeeke be yi dɔ nkó yoo ɖemyeẽke koo nfẽuri.
2. Ti dɔ nke ɖɔ kenye tisaponyɔti ne tibi kpei mesaaibi imɔu: opopɔpɔri kpeia, ipocutebia, ipocẽmbia, ba i, i yi dɔ nkensenni.

#### Ɖitanfɔtri 26

1. Oniti ba we, a dɔ nkentye, ke na kepete mecii. Omɔũ yi dɔ nkeyieeti ke na ketanne o bire ɖakɔɔri sampɔu. Ibi imu ɖemare yi dɔ nke baa ta ɖekó ɖakɔɔri. Ɖakɔɔribe bebɛbii bɛe myeẽke mutɔmmu dɔ nkepite tipiiti timɔũ ndi; bɛe ko yepate kpenke kpenke ke ɖɔ mbɛe ta ɖakɔɔri oɖyee we bemɔu be bo na ketamu ke be cẽnke ɖɔ.
2. Ɖakɔɔri dɔ nketwo nɖebire itye nke ɖe benke ɖe bo ɲme kenaa ɲoni ti keyẽ oniti ba we, a dɔ nke nkpeni ti mufommu myeẽke. Ɖakɔɔri dɔ nkeɖɔ ke benitibe kee betɔbe túmu ke bonkune beyemme kekwaɔ mbetɔbe mesemme, ke iboti imɔũ kutenku yandú nɔ itɔbe, ke initiboti kutenku yandú kó ɖitinni ɖidyɛeri dii me ɲari ke ɖɔ kepau nyekpare ke ɖii na ke yɛpau nke kutenku narke tipiiti timɔũ.
3. Ibi yembɛ bɛe ɖɔke dɔ nkenyẽ weti weti bebɛ dɔ nkepete iitye ne i dɔ nkebebii muutɔmmú.

#### Ɖitanfɔtri 27

1. Oniti ba we, be ɔɔ ɖa bantene a ko kuboti kó meborime; a dɔ nkebaa: nte ɖifɔnni, nte ɖikũtri me nɔomme. A dɔ mbɛe ɖaatwoɔ mecii kaa munkee metwo mbetɔbe ke kutenku nnaati keɖimɔũ ɖipete mesaa.
2. Be tú oniti centine ɲo sɔu; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tú mpĩnne mu o mu nyo nne.

#### Ɖitanfɔtri 28

Ɖipatri ɖidyɛeri ɖii ntú ba we, o dɔ nkeyetoo mu ke bɔkebɔke ba mbo kupiku maku; ke memme ɖɔke ti ba na kepete mesaa.

#### Ɖitanfɔtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ḡaboti yoo ḡitinni a bo ḡii myēēke a nyē kaa poo ḡamaa nḡi.
2. Omōũ yi ḡo nkeḡḡ otou o yi ḡo ke bee wee ḡḡre omōmmwō, keyē oniti ne oniti ḡme ke ti ḡo nkenvari ke wēte keḡe titobe.
3. Fō wee yi ḡo mekōomme a bo ntũ seiḡme kutenku yandũ kó ḡipatri ḡidyēeri me nyē nḡe nḡomme.

Ḋitanfōtri 30

Ḋipatri ḡi myēēke, tinaanti mati yibo ke nḡonne ḡihe i mari, ḡitinni mari yoo oniti ḡo o tisenkri, kennau kewāa ḡwāa, ke faari faari ke hati bōkebōke. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yandũ.

---